

Myoki Zen

Januari 2021

Huineng - zijn leven als verhaal deel 2

*Er is geen bodhi boom,
En er is ook geen heldere spiegel.
Aangezien alles leegte is,
Waarop kan het stof dan neerdwarrelen?
(Gedicht waarmee Huineng Hongren zijn inzicht toont)*

Na acht maanden de vliesjes van de rijstkorrels afgepeld te hebben, komt Hongren bij Huineng langs. Hij zegt dat hij niet veel aandacht aan Huineng kan besteden ondanks diens zeer grondige inzicht in het boeddhisme. Er zijn boosdoeners die Huineng kwaad zouden willen doen. Dat is toch wel sterk, dat Hongren vreest voor de veiligheid van Huineng in een zenklooster. En toch, ook al is dit misschien het vertellen van een verhaal, is animositeit onder beoefenaren van de zenweg niet zeldzaam. Wie is de favoriete leerling van de leraar, wie lijkt te zijn gevorderd, en waarom besteedt de leraar zoveel aandacht aan iemand anders dan aan mij? Hongren kent zijn pappenheimers. En zenmonniken zijn net mensen...

Op een dag roept Hongren zijn volgelingen bijeen. Hij spreekt de volgende woorden, weergegeven door Huineng, die ik integraal zal weergeven:

Het mysterie van de onophoudelijke wedergeboorte is zeer belangrijk. Dag na dag, in plaats van te proberen jezelf te bevrijden van de bittere oceaan van leven en dood, lijken jullie enkel bezoedelde verdiensten achterna te lopen [gedrag te vertonen dat lijden toevoegt, of een beloning na te streven]. Verdiensten zullen jullie echter niet helpen als jullie de essentie van de geest niet kennen. Ga en zoek prajna in jullie geest en schrijf er voor mij een gedicht (gatha) over.

Wie in het gedicht zijn inzicht toont, zal door Hongren benoemd worden tot de zesde patriarch, tot opvolger. Dit is een mooie opdracht. Toon mij je inzicht, of beter toon mij prajna, of nog beter: toon mij de eenheid van de geest. De meeste leerlingen doen echter niets, omdat zij aannemen dat de hoofdmonnik Shenxiu het winnende gedicht zal schrijven. Shenxiu ondertussen voelt de druk. Hij weet dat niemand zich zal inspannen omdat men aanneemt dat hij boven zal komen drijven als opvolger. En hij neemt aan dat zijn meester wil dat hij zijn inzicht toont, maar het niet kies zou vinden als Shenxiu het patriarchaat zou nastreven. Zo leidt de opdracht bij allen tot verwarring en tot dilemma's. Dit is een test van de eenheid van de geest. Shenxiu schrijft een gedicht dat hij aan Hongren probeert te geven. Tot 13 keer in vier dagen geeft hij het niet, omdat hij ernstig begint te zweten als hij in de nabijheid van de Dharmahal en Hongren komt. Hij kan de moed niet vinden, staat er. Daarom bedenkt hij het gedicht anoniem op een muur te schrijven. Als Hongren het niet goed genoeg zou vinden, maakt hij zich niet bekend. Als het gedicht goed bevonden wordt, stapt hij naar voren.

Het gedicht van Shenxiu luidt:

Ons lichaam is een bodhi boom, en onze geest een heldere spiegel. Met zorg maken we hem dag na dag schoon, en laten we er geen stof op neerdwarrelen.

Hongren weet al dat Shenxiu's inzicht nog niet voorbij de deur naar verlichting gekomen is. Hij zegt tegen de monniken wierook te offeren bij het gedicht en het gedicht te reciteren. Hij vraagt Shenxiu langs te komen. Hij zegt dat het gedicht bewijst dat Shenxiu de essentie van de geest nog niet gerealiseerd heeft. Je hebt de deur

bereikt, maar je hebt de deur nog niet geopend. Verlichting is van ogenblik tot ogenblik de essentie van de geest realiseren. Op het moment dat je deze realiseert, ben je vrij van begoocheling (verwarring) en toon je elk moment de absolute waarheid. Hij moedigt Shenxiu aan een paar dagen na te denken en dan te komen met een nieuw gedicht. Lukt je dit, dan zul je mijn opvolger zijn. Het lukt hem niet, zelfs niet de rust te vinden om stil te zitten, noch te wandelen.

Een dag later reciteert een monnik het gedicht van Shenxiu terwijl hij langs de ruimte loopt waar Huineng met de rijst in de weer was. Huineng realiseert zich dat het gedicht niet de essentie van de geest weergeeft. De monnik spreekt Huineng aan met barbaar en legt hem uit welke opdracht de meester zijn leerlingen heeft gegeven. Huineng vraagt de monnik hem te laten zien waar het gedicht te vinden is. En omdat hij analfabeet is, vraagt hij de monnik ook het gedicht voor te lezen. Tegen een onderofficier die daar ook aanwezig is, zegt hij dat hij zelf ook een gedicht heeft geschreven. En hij vraagt of deze man het gedicht op de muur kan schrijven, naast het gedicht van Shenxiu.

Het gedicht van Huineng staat hierboven al:

Er is geen bodhi boom,

En er is ook geen heldere spiegel.

Aangezien alles leegte is,

Waarop kan het stof dan neerdwarrelen?

Wanneer de anderen het gedicht lezen, tonen zij hun verbazing dat een barbaar tot zoiets in staat is. Zij vragen zich af hoe zij een bodhisattva voor zich hebben kunnen laten werken. Hongren wist het gedicht met zijn sandaal en vertelt de aanwezigen dat de schrijver van dit gedicht de deur van verlichting ook nog niet gepasseerd is. De menigte gelooft hem en druipt af. De volgende dag gaat de meester in het geheim langs bij Huineng. Hij vraagt hem of de rijst klaar is. En Huineng antwoordt dat de rijst al heel lang klaar is. De meester slaat drie keer met zijn staf tegen de steen aan. Huineng begrijpt direct dat hij die nacht naar het vertrek van Hongren moet komen. Die nacht licht Hongren de Diamant soetra toe en zei hij tegen Huineng: men moet de geest op zo'n manier gebruiken dat hij volledig vrij is van gehechtheid. Huineng vertelt dat dit bij hem tot volledige verlichting leidt: ik beseft dat alle dingen in het universum niets meer zijn dan een uitdrukking van de essentie van de geest.

Een volgende keer zal ik aandacht besteden aan de dialoog tussen Hongren en Huineng, waarin Huineng transmissie ontvangt.

Maar eerst nog de afloop van dit verhaal. Hongren maakt zich ernstige zorgen om de veiligheid van Huineng. Een analfabete zuiderling die de zesde patriarch wordt, is voor sommige monniken, leden van het hof en militairen, de Ch'an was ook een wereldse macht geworden doordat de keizer het boeddhisme had omarmd, onverdraaglijk. Hongren zegt dat hij moet vluchten en zich elders in China moet vestigen. Huineng zegt dat hij als zuiderling de weg niet kent, waarop Hongren aanbiedt hem weg te brengen naar de oever van de rivier. Bij de rivier aangekomen biedt Hongren zijn opvolger aan de roeien. Huineng weert dit beleefd af en roeit naar de overkant. Dit is overigens een prachtig beeld: wie roeit, wie helpt wie, wie is de leraar en wat is de andere oever? De andere oever is een beeld dat de boeddha gebruikte en luidt paramita. We reciteren het in de hartsoetra, als we de mantra reciteren. Naar de andere oever gegaan, aan de andere oever aangekomen (en volkomen ontwaakt!).

Nadat Huineng de andere oever bereikt heeft, trekt hij naar eigen zeggen naar het zuiden. Hij volgt de raad op van Hongren niet te snel onderricht te geven. In het noorden van China was het boeddhisme ingeburgerd, maar in de zuiden nog niet. Hongren raadt Huineng aan op te gaan in de menigten. Hij wordt gedurende 15 jaar gevolgd door lieden die hem zijn pijn, staf en kom willen afpakken, dat wil zeggen zijn zenleraarschap niet willen erkennen, en die hem naar het leven staan. Na 15 jaar is hij er klaar voor onderricht te gaan geven. Hij komt aan bij een tempel, waar hij twee monniken hoort discussiëren over de beweging van de vlag die bovenop de poort van de tempel wappert. De ene monnik is van mening dat de vlag beweegt, de ander vindt dat de wind beweegt. Huineng loopt langs en beslecht de discussie terloops met de opmerking dat de geest de vlag beweegt. Hij wordt binnengehaald in het klooster en hem wordt gevraagd op de plaats van de leraar te gaan zitten. Daar beantwoordt Huineng alle vragen en leiden deze antwoorden bij de aanwezigen tot het ontdekken van de essentie van hun geest.

Martin Myoki Pol

